C/2024/6881

28.11.2024.

Mišljenje Europskog gospodarskog i socijalnog odbora

Financiranje borbe protiv klimatskih promjena: novi plan za ostvarenje velikih klimatskih ambicija i ciljeva održivog razvoja

(samoinicijativno mišljenje)

(C/2024/6881)

Izvjestiteljica: **Antje GERSTEIN**

Suizvjestitelj: **Kęstutis KUPŠYS**

Savjetnici/ice:	Phoebe KOUNDOURI (za izvjestiteljicu) Marina OLSHANSKAYA (za suizvjestitelja)
Odluka Plenarne skupštine:	18.1.2024.
Pravna osnova:	pravilo 52. stavak 2. Poslovnika
Nadležna stručna skupina:	Stručna skupina za poljoprivredu, ruralni razvoj i okoliš
Datum usvajanja u Stručnoj skupini:	3.9.2024.
Datum usvajanja na plenarnom zasjedanju:	19.9.2024.
Plenarno zasjedanje br.:	590
Rezultat glasanja (za/protiv/suzdržani):	141/1/5

1. Zaključci i preporuke

1.1. EGSO se zalaže za to da se financiranje borbe protiv klimatskih promjena prepozna kao sofisticirani mehanizam za mobilizaciju resursa i olakšavanje tranzicije prema otpornoj budućnosti s niskim emisijama ugljika. To obuhvaća financijska sredstva koja se u okviru djelovanja u području klime izdvajaju za ublažavanje klimatskih promjena i prilagodbu novim klimatskim uvjetima, s kompenzacijom (za gubitke i štetu) i financiranjem pravedne tranzicije.

1.2. EGSO naglašava važnu ulogu koju u prilagodbi ima javno financiranje. Za razliku od projekata usmjerenih na ublažavanje, gdje se uspjeh može kvantificirati u vidu smanjenja emisija i financijskog povrata, projekte usmjerene na prilagodbu teže je evaluirati jer su za to potrebni posebni mehanizmi praćenja i složeni podaci. Kao i projekti za ublažavanje klimatskih promjena, djelotvorne mjere prilagodbe obično iziskuju dugoročna ulaganja u prirodna rješenja, infrastrukturu, tehnologiju i izgradnju kapaciteta. Osiguravanje financijskih sredstava za te projekte zahtijeva predanost i javnih i privatnih aktera tijekom duljih razdoblja, što može predstavljati izazov s obzirom na razlike u prioritetima i neizvjesnost u pogledu budućih tokova financiranja.

1.3. EGSO smatra da je za jačanje djelovanja u području klime izuzetno važno da lokalne inicijative, lokalni pokreti građana i građanki i socijalni partneri imaju pristup sredstvima za financiranje borbe protiv klimatskih promjena, a na to upućuje i iskustvo EU-a u poticanju značajnih promjena i jačanju otpornosti zajednica.

1.4. EGSO ističe da mješovito financiranje, u kojem javni sektor ima važnu ulogu u smanjenju rizika za privatna ulaganja, donosi znatnu korist. Potrebno je hitno uvesti rješenja kojima bi se privatni sektor ([1]) potaknuo da iskoristi svoja financijska sredstva i aktivno se uključi u nacionalne i regionalne planove za prilagodbu i ublažavanje. Međutim, to ne bi smjelo nerazmjerno opteretiti javne financije i zaposlenike.

([1]) Uključujući raznolikost privatnog sektora, kako je navedeno u točki 35. Izvješća s treće Međunarodne konferencije o financiranju razvoja, 2015., https://documents.un.org/doc/undoc/gen/n15/241/03/pdf/n1524103.pdf.

1.5. EGSO se zalaže za utjecajnu ulogu Europske središnje banke (ESB) u promicanju otpornosti, bioraznolikosti i financijskih praksi povoljnih za klimu, prije svega kad je riječ o olakšavanju ulaganja u prilagodbu klimatskim promjenama i osiguravanju usklađenosti financijskih tokova s ciljevima Pariškog sporazuma.

1.6. EGSO naglašava da je potreban sveobuhvatan pristup otpisu duga kako bi se prekinuo začarani krug zaduženosti i nedovoljnih ulaganja u prilagodbu (među ostalim), što dovodi do povećane ranjivosti, i kako bi se ojačala uloga obveznica povezanih s ciljevima održivog razvoja.

1.7. EGSO se slaže s nedavno iznesenim prijedlozima EU-a prema kojima bi se u pregovorima o financiranju borbe protiv klimatskih promjena i novom zajedničkom kvantificiranom cilju trebalo nastojati 1) povećati svrsishodnost financiranja borbe protiv klimatskih promjena i fokus na bioraznolikost ([2]); 2) povećati učinak tog financiranja osiguravanjem da ono bude a) jednostavnije, djelotvornije i pristupačnije, b) manje birokratsko i c) rodno osjetljivije; i 3) omogućiti njegovo preciznije usmjeravanje na najranjivije zemlje i zajednice.

1.8. EGSO smatra da bi se u duhu koncepta pravedne tranzicije svi financijski tokovi za borbu protiv klimatskih promjena trebali usmjeravati u skladu s Pariškim sporazumom, pri čemu se mora naglašavati usklađenost kako sa sigurnim i pravednim ograničenjima planeta Zemlje tako i sa širim društvenim i gospodarskim ciljevima, u čijem su središtu ciljevi održivog razvoja.

2. **Osnovni stupovi financiranja borbe protiv klimatskih promjena**

2.1. Razorne posljedice klimatske krize osjećaju se i u Europi i drugdje u svijetu. Prošle je godine (2023.) prvi put zabilježeno da su temperature svakog dana (u godini) bile za najmanje 1 Celzijev stupanj više u odnosu na predindustrijsko doba. Osim kataklizmičkih posljedica po zdravlje i bioraznolikost, prema podacima Svjetskog gospodarskog foruma ([3]), klimatske promjene dovele su i do golemih financijskih gubitaka od oko 16,3 milijuna američkih dolara po satu. Očekuje se da će globalni trošak do 2050. porasti na više od 30 bilijuna dolara godišnje. ([4])

2.2. Financijska rupa između sredstava namijenjenih djelovanju u području klime i hitnih potreba u tom području mjeri se u bilijunima. Potrebe do kraja ovog desetljeća kreću se od 6 do 12 bilijuna USD (godišnje), dok najnoviji agregirani i prosječni podaci za 2021. i 2022. pokazuju da su godišnji tokovi financiranja borbe protiv klimatskih promjena dosegli otprilike 1,3 bilijuna USD. ([5])

2.3. Razmjeri ulaganja potrebnih za borbu protiv klimatskih promjena daleko su veći od trenutne razine financiranja, što znači da su za djelotvornu mobilizaciju resursa potrebni zajednički napori vlada, poduzeća i civilnog društva. EGSO primjećuje da se ulažu veći napori u razvoj inovativnih financijskih mehanizama za poticanje zelenih ulaganja i zelenih inovacija. EU je preuzeo vodeću ulogu u promicanju alata i izgradnje kapaciteta, olakšavanju istraživanja i inovacija te otkrivanju međusektorskih sinergija u području financiranja borbe protiv klimatskih promjena.

2.4. Većina postojećih financijskih sredstava usmjerava se u ublažavanje klimatskih promjena, dok su sredstva za prilagodbu iznosila samo 63 milijarde USD (manje od 5 % ukupnih financijskih sredstava za borbu protiv klimatskih promjena), prvenstveno iz javnih proračuna. Ako želimo da se klimatski ciljevi ostvare, zemlje u razvoju za projekte prilagodbe trebaju do 387 milijardi USD godišnje. ([6]) Europska unija je jednu od svojih pet misija posvetila prilagodbi klimatskim promjenama. Međutim, podnacionalne vlasti u EU-u uložile su tijekom 2022. ukupno 8,3 milijarde EUR, a procjenjuje se da će u Europi do 2030. za prilagodbu biti potrebno 18 do 36 milijardi EUR godišnje.

2.5. Najvažniji i najvidljiviji akteri u upravljanju klimatskim promjenama – nacionalne države – preopterećeni su dugom i nedostaje im institucijske snage da smanje dug i održavaju rast. Višestruke krize smanjile su njihov fiskalni i monetarni manevarski prostor. Međutim, paradoksalno, podaci iz 170 zemalja pokazuju da su 2022. godine potrošile 1,3 bilijuna USD na eksplicitne subvencije za fosilna goriva i 5,7 bilijuna USD na implicitne subvencije (npr. neevidentirani zdravstveni troškovi uzrokovani onečišćenjem povezanim s fosilnim gorivima) ([7]).

([2]) Mišljenje EGSO-a „Sveobuhvatna strategija za biološku raznolikost na konferenciji COP16: povezivanje svih sektora radi zajedničkog cilja” (SL C, C/2024/6880, 28.11.2024., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/6880/oj).

([3]) *Climate change is costing the world $16 million per hour* (Klimatske promjene koštaju svijet 16 milijuna američkih dolara po satu).

([4]) Mark Z. Jacobson, 2023., *No Miracles Needed: How Today's Technology Can Save Our Climate and Clean Our Air* (Ne trebaju nam čuda: kako postojeća tehnologija može spasiti naše klimatske uvjete i osigurati čist zrak).

([5]) *Global Landscape of Climate Finance 2023* (Globalni pregled financiranja borbe protiv klimatskih promjena 2023.).

([6]) *Keeping the promise – UNEP Annual Report 2023* (Treba održati obećanje – Godišnje izvješće UNEP-a za 2023.).

([7]) *IMF Fossil Fuel Subsidies Data: 2023 Update* (Podaci MMF-a o subvencijama za fosilna goriva: ažurirano stanje za 2023.).

2.6. Za svladavanje tih ogromnih izazova potreban je globalni konsenzus oko toga da se tokovi financiranja borbe protiv klimatskih promjena usklade s ciljevima održivog razvoja kako bi se u najvećoj mogućoj mjeri povećao učinak ograničenih javnih financijskih sredstava.

2.7. U modernom diskursu o klimi naglašavaju se dvostruki ciljevi **ublažavanja** (smanjenje emisija) i **prilagodbe** (priprema za posljedice), koji su ključni za svladavanje klimatske krize. Imajući u vidu predstojeće globalne izazove, EGSO izražava sumnju u primjerenost trenutnog pristupa u kojem se za kategorizaciju financiranja borbe protiv klimatskih promjena koriste samo dvije kategorije – ublažavanje i prilagodba. U diskursu o financiranju borbe protiv klimatskih promjena mora se uzimati u obzir sinergija između prilagodbe i ublažavanja, kao i dimenzije kao što su kompenzacija, pravedna tranzicija i međusektorska pitanja poput gubitka bioraznolikosti, onečišćenja i nejednakosti. Uključivanje tih aspekata u šire strategije za financiranje borbe protiv klimatskih promjena od presudne je važnosti za oživljavanje djelovanja u području klime i održivog razvoja radi uspješnog rješavanja klimatske krize.

2.8. Nakon uvođenja važnog koncepta pravedne tranzicije, Konferencija stranaka (COP) i Konferencija stranaka koja služi kao sastanak stranaka Pariškog sporazuma (CMA) ostvarile su dodatni napredak u vidu uspostave novog oblika financiranja kojim bi se zemljama u razvoju posebno osjetljivima na posljedice klimatskih promjena osigurala pomoć za gubitke i štetu. Ta je rasprava povezana s općenitijim nastojanjima da se osiguraju financijska sredstva ne samo za ranjive zemlje koje se suočavaju s teškim klimatskim posljedicama (koje ponekad doslovno ugrožavaju njihov fizički opstanak) nego i za **kompenzaciju** u širem smislu. Taj dodatni pristup zahtijevao bi sveobuhvatnu raspravu i mogao bi postati novi stup okvira za financiranje borbe protiv klimatskih promjena. Za to bi bili potrebni dobro promišljeni uvjeti za potporu zemljama, regijama i zajednicama koja bi bila šira od mjera prilagodbe kako bi se spasili oni koji su najteže pogođeni klimatskim promjenama. To bi mogao biti i zaseban dio Fonda za gubitke i štetu.

2.9. Nadovezujući se na ideju klimatske pravde, **financiranje pravedne tranzicije** mora imati zasebnu ulogu u financiranju borbe protiv klimatskih promjena. Ta se dimenzija financiranja borbe protiv klimatskih promjena, koja objedinjuje pravdu za one na koje klimatske politike izravno utječu s financijskim sredstvima za industrijske grane u tranziciji, često zanemaruje u „tradicionalnim" okvirima za to financiranje. Iako se financiranje tranzicije preklapa s trenutačnim financiranjem ublažavanja i prilagodbe, korisno je ukazati na tokove kapitala za pravednu tranziciju kako bi se pozornost skrenula na industrijske promjene i s time povezanu transformaciju radne snage.

2.10. Postoje brojni primjeri dobre prakse, pa su za njihovo širenje potrebni dodatni napori i koordinacija. EGSO ističe inicijative koje podupire mreža *Alliance of Excellence for Research and Innovation on Aephoria* (AE4RIA) ([8]), kao što su Pathways2Resilience, ARSINOE i pregled (u odnosu na ciljeve održivog razvoja) aktivnosti izvješćivanja poduzeća o okolišnim, socijalnim i upravljačkim pitanjima uz pomoć naprednih parametara. Te inicijative nude obećavajuće načine za svladavanje izazova koji stoje pred nama.

2.11. Za poticanje opsežnog djelovanja u području klime od presudne je važnosti da lokalne inicijative i lokalni pokreti građana i građanki imaju pristup sredstvima za financiranje borbe protiv klimatskih promjena. Kao što su pokazala iskustva u EU-u, ti pristupi odozdo prema gore imaju ključnu ulogu u poticanju značajnih promjena i jačanju otpornosti zajednice. Međutim, moraju biti lako dostupni posebni financijski alati i instrumenti kako bi financijska sredstva do lokalne razine mogla dopirati bez nepotrebnih prepreka. Iskustvo s aktivnostima skupnog financiranja djelovanja u području klime u EU-u pokazuje koliko može biti djelotvorno osnaživanje lokalnih zajednica da rad na održivosti uzmu pod svoje. Olakšavanje pristupa financiranju borbe protiv klimatskih promjena za pokrete na lokalnoj razini može poslužiti i kao katalizator za transformativno djelovanje većih razmjera. Kao što je s pravom navedeno u novijem izvješću ([9]) UN-a, decentralizacija financiranja borbe protiv klimatskih promjena pomaže u izgradnji otpornosti odozdo prema gore, što doprinosi održivom razvoju prilagođenijem lokalnim okolnostima.

([8]) https://ae4ria.org/.

([9]) https://sdgs.un.org/publications/inter-agency-policy-briefs-accelerating-progress-2030-agenda-local-global-levels.

3. **Uloga javnog financiranja**

3.1. Javna sredstva predstavljaju važnu **financijsku polugu za prilagodbu**. Za razliku od projekata usmjerenih na ublažavanje, gdje se uspjeh može kvantificirati u vidu smanjenja emisija i financijskog povrata, projekte usmjerene na prilagodbu teže je evaluirati i za njih su potrebni posebni mehanizmi praćenja i složeni podaci. Kao i projekti za ublažavanje, djelotvorne mjere prilagodbe obično iziskuju dugoročna ulaganja u infrastrukturu, tehnologiju i izgradnju kapaciteta. Osiguravanje financijskih sredstava za te projekte zahtijeva predanost i javnih i privatnih aktera tijekom duljih razdoblja, kao i dugoročnu perspektivu u planiranju, što može predstavljati izazov s obzirom na razlike u prioritetima i neizvjesnost u pogledu budućih tokova financiranja.

3.2. Ne iznenađuje činjenica da u ranjivim zemljama nema dovoljno sredstava za prilagodbu i da se ona zanemaruje. Nedostaci u upravljanju, osmišljavanju i samoj provedbi projekata mogu se ublažiti međunarodnim naporima za izgradnju kapaciteta, ali taj pristup ima svoja ograničenja. EGSO smatra da je promicanje pristupa dvostruke koristi (ublažavanje i prilagodba) način da se okonča začarani krug lošeg upravljanja koje smanjuje interes donatora za financiranje prilagodbe javnim novcem.

3.3. EGSO smatra da bi bilo korisno učinkovito raspodijeliti napore u financijskim tokovima za prilagodbu, uz poboljšane mehanizme suradnje između bolje kapitaliziranih i jeftinijih izvora na razini EU-a i krajnjih primatelja koristi na podnacionalnoj razini. Ista bi se logika trebala primjenjivati i na globalnoj razini, gdje trajni problem troškova i nedovoljnih ulaganja djeluje poput unutarnje podjele u EU-u između bogatijih zemalja i regija i onih koje zaostaju.

3.4. Odbor također podržava pozive međunarodnim akterima u području klime da prilagode dostupne financijske proizvode i rješenja i pretvore ih u unovčive i učinkovite projekte prilagodbe ([10]), pri čemu se ne smije nerazmjerno opteretiti javne financije i zaposlenike. U tom je kontekstu bitno koristiti mješovito financiranje, u kojem javni sektor ima važnu ulogu u smanjenju rizika za privatna ulaganja.

3.5. Kako bi se uspostavili djelotvorni mehanizmi za **smanjenje rizika** za privatna ulaganja u klimatska rješenja u zemljama u razvoju, oblikovatelji politika trebali bi, uz potporu institucija za globalno financiranje borbe protiv klimatskih promjena, uvesti sveobuhvatne pakete ciljanih javnih intervencija. Njihov strateški fokus trebao bi biti smanjenje i prijenos makroekonomskih rizika povezanih s takvim ulaganjima ili kompenzacija za njih. Među mjerama za smanjenje rizika moglo bi biti pružanje jamstava ili osiguranja u slučaju fluktuacije valute ili političke nestabilnosti. Prijenos rizika može uključivati stvaranje specijaliziranih financijskih instrumenata ili partnerstava s multilateralnim institucijama radi podjele opterećenja. Osim toga, kompenzacija za rizike mogla bi podrazumijevati pružanje poreznih poticaja ili subvencija za nadoknadu potencijalnih gubitaka. Oblikovatelji politika mogli bi – usklađivanjem tih intervencija na troškovno učinkovit način – stvoriti privlačan profil rizika i povrata kojim bi se poticala znatna ulaganja privatnog sektora u klimatske mjere u zemljama u razvoju.

3.6. Podaci o **subvencijama za fosilna goriva** i povezanim rashodima pokazuju potencijal javnih financijskih sredstava za financiranje djelovanja u području klime: uklanjanje subvencija smjesta oslobađa državne proračune i stvara veći „fiskalni prostor". To bi za poduzeća i društvo ujedno bila i jasna indikacija o određivanju cijena. Europski parlament već je pozvao na potpuno ukidanje subvencija za fosilna goriva, ([11]) a i Sjedinjene Američke Države – koje su također velik izvor emisija – izrazile su sličnu namjeru premda još nisu poduzele konkretne korake. ([12]) Postupno ukidanje eksplicitnih i implicitnih subvencija za fosilna goriva treba provoditi u fazama i na pravedan način te pritom izbjegavati regresivne učinke i osiguravati sigurnosne mreže, primjerice u vidu Socijalnog fonda EU-a za klimatsku politiku, kako bi se pomoglo ranjivim kućanstvima koja se za svoje osnovne potrebe još uvijek oslanjaju na fosilna goriva.

3.7. Za financiranje borbe protiv klimatskih promjena dosad su mobilizirani već bilijuni američkih dolara, a najslabije razvijene zemlje i dalje se bore s golemim vanjskim dugom u ukupnom iznosu od 570 milijardi USD ([13]). Te zemlje danas troše pet puta više sredstava za otplatu kamata za dugove nego prije deset godina. Još je alarmantnije da su od 2018. godine potrošile više za dugove nego za obrazovanje. U nekim od najsiromašnijih zemalja troškovi servisiranja duga čine čak 53,4 % ukupnog državnog proračuna. ([14]) EGSO je uvjeren da se korištenjem obveznica povezanih s ciljevima održivog razvoja to opterećenje može smanjiti dok se ujedno može podupirati tranzicija prema nultoj neto stopi emisija.

([10]) OECD, 2024.
([11]) *COP28: MEPs want to end all subsidies for fossil fuel globally by 2025* (COP 28: Zastupnici u Europskom parlamentu žele do 2025. ukinuti sve subvencije za fosilna goriva na globalnoj razini).
([12]) *Executive Order on Tackling the Climate Crisis at Home and Abroad* (Izvršni nalog o rješavanju klimatske krize u zemlji i svijetu), Bijela kuća.
([13]) *UNCTAD's Least Developed Countries Report 2023* (Izvješće UNCTAD-a o najslabije razvijenim zemljama za 2023.).
([14]) *International climate finance: Status quo, challenges and policy perspectives* (Međunarodno financiranje borbe protiv klimatskih promjena: *status quo*, izazovi i perspektive za politike).

3.8. Potreban je sveobuhvatan pristup otpisu duga kako bi se prekinuo začarani krug zaduženosti i nedovoljnih ulaganja u prilagodbu (među ostalim), što dovodi do povećane ranjivosti, i kako bi se ojačala uloga obveznica povezanih s ciljevima održivog razvoja. Otpis duga je važan za postizanje ciljeva financiranja borbe protiv klimatskih promjena jer se time oslobađaju financijska sredstva u zemljama u razvoju, čime im se omogućuje da više ulažu u ublažavanje i prilagodbu. EGSO se stoga zalaže za golem program refinanciranja duga za zemlje u razvoju.

3.9. Potrebni su prilagođeni mehanizmi za restrukturiranje prekomjernog duga zemalja u razvoju, primjerice „zamjena duga za klimatske mjere", odnosno oprost dijela duga u zamjenu za preuzimanje obveze ulaganja u projekte održivosti i otpornosti na klimatske promjene. Tim se pristupom ublažava fiskalni pritisak, potiče upravljanje okolišem i podupiru globalni klimatski ciljevi. Mehanizam zamjene duga za klimatske mjere, u kojem je naglasak na obvezama zasnovanima na rezultatima (što treba biti izraženo u unaprijed utvrđenim ciljnim vrijednostima u području klime i održivosti), trebao bi postati sastavni dio globalnog financiranja borbe protiv klimatskih promjena i novog zajedničkog kvantificiranog cilja (NCQG).

3.10. To bi podrazumijevalo pretvaranje nepodmirenog državnog duga i, u ograničenoj mjeri, obveza privatnog sektora u zemljama u razvoju u obveznice povezane s ciljevima održivog razvoja u skladu s općim planom za održivost (na temelju ciljeva održivog razvoja, s posebnim naglaskom na cilju br. 13 – djelovanje u području klime) i sa „Standardima učinka na ciljeve održivog razvoja za izdavatelje obveznica" Programa Ujedinjenih naroda za razvoj, kao i sa znanstveno utemeljenim ciljevima iz Pariza i Kunminga i Montreala.

3.11. Stroga fiskalna pravila smanjit će manevarski prostor lokalnih, regionalnih i nacionalnih aktera, a povećane kamatne stope onemogućuju zaduživanje po povoljnim uvjetima. Kako bi se na učinkovit način prikupio dužnički kapital za klimu, vodeću ulogu trebale bi preuzeti nadnacionalne i multinacionalne institucije koje imaju dobar kreditni rejting.

3.12. U nacionalne i regionalne planove za prilagodbu i ublažavanje hitno treba uvrstiti rješenja za korištenje privatnih financijskih sredstava i poticanje uključivanja privatnih aktera. Korištenjem javnih sredstava kao financijske poluge za privatna ulaganja ne samo da se kompenziraju troškovi (uključujući troškove potencijalnog nedjelovanja) već se i može doprinijeti osiguravanju buduće fiskalne održivosti državnih i podnacionalnih aktera. Privatni kapital trebalo bi usmjeravati prema ulaganjima koja će poticati inovacije radi zadržavanja konkurentnosti i koja će imati dugoročne pozitivne učinke na lokalni i regionalni razvoj i doprinositi socijalnoj i okolišnoj dobrobiti društava i radnika u cilju pravedne tranzicije.

4. **Angažman privatnog sektora i uloga mješovitog financiranja**

4.1. Krajnje je vrijeme da se brojne ulagače potakne na preusmjeravanje ulaganja iz projekata štetnih za klimu i da se istodobno unaprijede obnova i očuvanje prirode. Još uvijek se previše privatnih sredstava koristi za ulaganja štetna za klimu. Kako je navedeno u nedavnom izvješću, od usvajanja Pariškog sporazuma 2016. godine ([15]) 60 najvećih privatnih banaka uložilo je **6,9 bilijuna** USD u poduzeća u sektoru fosilnih goriva unatoč „upozorenjima stručnjaka da će svako daljnje povećanje korištenja fosilnih goriva dovesti do klimatskog i gospodarskog kaosa" ([16]). Kako navodi Međunarodna agencija za energiju, „…ako svijet uspije dovoljno brzo smanjiti potražnju za fosilnim gorivima da se do 2050. postigne nulta neto stopa emisija, novi projekti [u područjima koja nisu održiva] bit će izloženi velikim komercijalnim rizicima". ([17]) Ključni akter u tom pogledu jest sektor reosiguranja, koji je u svoje portfelje počeo uključivati klimatske rizike. ([18])

4.2. EGSO poziva na poboljšanje i promicanje strategija za smanjenje rizika. To obuhvaća:

— povlašteno financiranje: vlade, multilateralne razvojne banke i druge međunarodne institucije trebaju privatnom sektoru nuditi kredite po kamatnim stopama nižima od tržišnih ili po uvjetima povoljnijima od onih koji su dostupni na komercijalnim tržištima. U idealnim okolnostima to bi se kombiniralo s bespovratnim sredstvima za tehničku pomoć i izgradnju kapaciteta; ([19])

([15]) *Banking on Climate Chaos, Fossil fuel finance report 2024* (Ulaganje u klimatski kaos, Izvješće o financiranju fosilnih goriva za 2024.).
([16]) *Banking on Climate Chaos 2023* (Ulaganje u klimatski kaos 2023.).
([17]) *Net Zero Roadmap: A Global Pathway to Keep the 1.5°C Goal in Reach* (Plan za nultu neto stopu emisija: način na koji svijet može sačuvati mogućnost ostvarivanja cilja od 1.5°C).
([18]) *Climate change and its consequences* (Klimatske promjene i njihove posljedice), osiguravajuće društvo Munich Re.
([19]) Na primjer, Zeleni klimatski fond..

— javno-privatna partnerstva u području infrastrukture i pružanja usluga radi rješavanja pitanja vanjskih učinaka svojstvenih ulaganjima u području klime, prije svega kad je riječ o prilagodbi; ([20])

— podređeni dug (u smislu prioriteta otplate) koji nude nacionalne ili multilateralne financijske institucije kako bi se za privatne ulagače smanjila izloženost riziku. Tim se mehanizmom povećava kreditna sposobnost zelenih projekata i potiče veće sudjelovanje privatnog sektora; ([21])

— sustave kreditnih jamstava u okviru kojih se javna ili multilateralna institucija obvezuje da će u cijelosti ili djelomično otplatiti zajam ako izvorni (privatni) zajmoprimac ne ispuni svoje obveze. Takvim se sustavima privatnom sektoru daje veći poticaj za sudjelovanje u financiranju borbe protiv klimatskih promjena i smanjuje rizik od neplaćanja. ([22])

4.3. EGSO poziva vodeće poslovne ljude i kreatore javnog mnijenja da prigrle taj pozitivan diskurs i ističu prilike koje donosi djelovanje u području klime, naročito u odnosu na goleme gubitke koje bi uzrokovalo „nedjelovanje u području klime". Promjena diskursa „klimatske promjene kao prijetnja" u diskurs „klimatske promjene, opće onečišćenje i gubitak bioraznolikosti kao zajednički problem, čije će rješavanje osigurati kontinuitet poslovanja" pomoći će u ostvarivanju nužne tranzicije i izbjegavanju stvaranja neupotrebljive imovine i, u konačnici, gospodarskog kolapsa.

4.4. EGSO podržava inovativni pristup na koji Avinash Persaud ([23]) analizira četiri izazova: klimatski projekti u zemljama u razvoju ne mogu se financirati zbog makroekonomskog rizika; da bi se globalni klimatski ciljevi ostvarili, te se projekte mora financirati golemim sredstvima; tržišta preuveličavaju te rizike, posebno u teškim vremenima; zbog velike važnosti problema koji se rješavaju, korist od službene intervencije premašuje troškove. Rješenjem koje je osmislio Persaud promicalo bi se privatno financiranje za profitabilne projekte, koje bi pokrivalo oko 60 % potrebnih ulaganja, uglavnom za ublažavanje, i to pružanjem djelomičnog jamstva za valutni rizik, čime bi se smanjio rizik ulaganja u relevantnim regijama (npr. prosječni trošak kamata za solarnu farmu u nekom vodećem gospodarstvu u usponu iznosi previsokih 10,6 % godišnje, u usporedbi s 4 % u EU-u).

4.5. Objavljivanje informacija o emisijama i izvješćivanje o utjecaju na održivost u širem smislu, kao i o naporima koje poduzeća poduzimaju u tom području, imaju ključnu ulogu u mobiliziranju potražnje ulagača za financiranjem transformativnog djelovanja u području klime i usklađivanju financijskih tokova s nastojanjima da se emisije stakleničkih plinova smanje i da razvoj bude otporan na klimatske promjene, kako je predviđeno člankom 2. stavkom 1. točkom (c) Pariškog sporazuma. Odbor za međunarodne standarde održivosti (ISSB) i Europska savjetodavna skupina za financijsko izvještavanje (EFRAG) dva su zasebna tijela koja se bave razvojem i iznošenjem preporuka za standarde izvještavanja, koji mogu biti komplementarni. To je posebno važno za multinacionalne korporacije koje moraju poštovati oba skupa standarda. EGSO poziva na djelotvornu suradnju tih dvaju tijela kako bi se standardi dodatno uskladili i osigurala interoperabilnost.

4.6. Načelo dvostruke značajnosti, izričito ugrađeno u regulatorni okvir za izvješćivanje o održivosti u EU-u, moglo bi postati široko prihvaćen model za standarde koji se razvijaju u cijelom svijetu, naročito kad je riječ o radu Odbora za međunarodne standarde održivosti. To bi omogućilo uspostavu jednakih uvjeta jer bi poduzeća na globalnoj razini bila dužna izvješćivati ne samo o tome kako pitanja održivosti utječu na njih već i kako njihove aktivnosti utječu na društvo i okoliš u cjelini.

5. **Reforma međunarodne financijske strukture i upravljanja njome**

5.1. EGSO naglašava ključnu potrebu za mobilizacijom i usmjeravanjem financijskih sredstava prema rješavanju višedimenzionalnih katastrofalnih posljedica klimatskih promjena. Radi toga je izuzetno bitno reformirati međunarodnu financijsku strukturu i upravljanje njome. Ključni akteri u globalnom financiranju borbe protiv klimatskih promjena uključuju Europsku investicijsku banku (EIB) i druge multilateralne razvojne banke, dok su privatne banke partneri koji imaju ulogu poluge.

5.2. Kao glavno tijelo za bankarstvo u europodručju, ESB ima velik utjecaj na monetarnu politiku, bankarske propise i mjere financijske stabilnosti. EGSO se zalaže za to da ESB ima ulogu u poticanju financijskih praksi povoljnih za klimu, uključujući ulaganja u prilagodbu klimatskim promjenama i osiguravanje usklađenosti s ciljevima Pariškog sporazuma.

([20]) Na primjer, tuneli s dvojnom namjenom za upravljanje poplavama u gradovima, npr. u Maleziji.
([21]) Na primjer, vjetroelektrana Gemini u Nizozemskoj.
([22]) Na primjer, Afrička razvojna banka i njezin Fond za zelene inicijative u Ruandi.
([23]) Vidjeti Persaudov članak.

5.3. EGSO smatra da, ako privatne banke surađuju s javnim financijskim institucijama u iskorištavanju okvira i poticaja, one mogu imati velik potencijal u financiranju borbe protiv klimatskih promjena u smislu poticanja većih ulaganja privatnog sektora u klimatski prihvatljive projekte.

5.4. Okvirna konvencija UN-a o međunarodnoj poreznoj suradnji ([24]), uspostavljena u prosincu 2023., još je jedan način za unapređenje financiranja borbe protiv klimatskih promjena kroz promicanje transparentnih i pravednih međunarodnih poreznih praksi u interesu postizanja ciljeva održivog razvoja. Ta suradnja doprinosi mobilizaciji domaćih resursa, borbi protiv utaje poreza i povećanju financijskih sredstava za održivi razvoj.

5.5. EGSO poziva na reformu međunarodne financijske strukture i upravljanja njome radi stvaranja čvrstog okvira za usmjeravanje financijskih tokova prema globalnim klimatskim ciljevima i za podupiranje tranzicije prema održivoj i otpornoj budućnosti. ([25]) Ujedno se zalaže za aktivno sudjelovanje EU-a u procesu te reforme, prije svega u kontekstu sastanka na vrhu UN-a o budućnosti, Četvrte međunarodne konferencije o financiranju razvoja ([26]) i daljnjeg postupanja u vezi s time.

6. **Uloga civilnog društva u financiranje borbe protiv klimatskih promjena i održivom financiranju**

6.1. EGSO naglašava ključnu ulogu civilnog društva u financiranju borbe protiv klimatskih promjena i zalaže se za pravednu raspodjelu klimatskih fondova kako bi se uzele u obzir razlike u ranjivosti, izloženosti i kapacitetu za reagiranje na klimatske posljedice. Od presudne je važnosti osigurati demokratičnost tih procesa putem snažnog angažmana organizacija civilnog društva i lokalnih zajednica kako bi se osigurala pravedna raspodjela i djelotvorna upotreba, uz potporu inicijativa kao što je Zajednički fond za ciljeve održivog razvoja. Tim se naporima nastoje stvoriti uključivi financijski ekosustavi koji potiču strateška ulaganja javnog i privatnog kapitala u postizanje globalnih ciljeva do 2030.

6.2. EGSO se zalaže za okvir za financiranje borbe protiv klimatskih promjena kojim bi se prednost dala ranjivim zemljama i zajednicama i osigurali resursi nužni za prilagodbu klimatskim promjenama i za tranziciju prema niskougljičnom razvoju. U okviru rasprava o financiranju borbe protiv klimatskih promjena ističemo da su radi osiguravanja pravedne raspodjele i upotrebe resursa za globalni jug potrebni mehanizmi kompenzacije (za gubitke i štetu).

6.3. EGSO naglašava važnost uključivosti u donošenju i provedbi odluka o financiranju borbe protiv klimatskih promjena kako bi se osiguralo da ulaganja budu djelotvorna i održiva. Odbor je svjestan toga da organizacije civilnog društva imaju velik potencijal za uspješno usmjeravanje financijskih sredstava povezanih s klimom zahvaljujući iskorištavanju lokalnog znanja i iskustva. Ujedno naglašava da žene i djevojčice, koje su nerazmjerno pogođene klimatskim promjenama, imaju ključnu ulogu u osiguravanju provedbe klimatskih strategija na terenu i ističe važnost poboljšanja obrazovanja kako bi se doprinijelo postizanju ciljeva održivog razvoja. ([27])

7. **Doprinos *ad hoc* programu rada UNFCCC-a o novom zajedničkom kvantificiranom cilju za financiranje borbe protiv klimatskih promjena**

7.1. EGSO podržava stajalište ([28]) EU-a o grupiranju u klastere opcija za učinkovito osmišljavanje novog zajedničkog kvantificiranog cilja i slaže se s prijedlogom da se taj cilj podijeli u četiri klastera, odnosno: 1) područje primjene, 2) struktura, 3) kvantifikacija i 4) očekivani rezultati.

Područje primjene novog zajedničkog kvantificiranog cilja

7.2. EGSO se zalaže za to da novi zajednički kvantificirani cilj ima široko područje primjene koje bi obuhvaćalo međunarodne javne, privatne i inovativne izvore, kao što su zelene obveznice i klimatski fondovi, kako bi se iskoristili raznovrsni financijski resursi za djelovanje u području klime. Međutim, uključivanje privatnih i inovativnih izvora ne bi trebalo zasjeniti potrebu za znatnim obvezama financiranja javnim sredstvima.

([24]) Vidjeti nedavnu izjavu EU-a o tom pitanju.

([25]) To bi moglo uključivati mjere kao što su veće uvažavanje stavova zemalja koje su najosjetljivije na klimatske promjene u skupini G20, MMF-u i drugim financijskim institucijama; pružanje dodatne potpore globalnom sustavu zaštite od klimatskih rizika u zemljama osjetljivima na klimatske promjene; jačanje daljnje suradnje multilateralnih razvojnih banaka za zajedničko djelovanje u području klime, sufinanciranje i slično; uzimanje u obzir financijskih i drugih rizika od klimatskih promjena, slabosti povezanih s visokim dugom i slično u dokumentima i mjerama; razvoj zajedničkog okvira za usklađivanje u pogledu ciljeva održivog razvoja, itd.

([26]) FFD4 | Ured za financiranje održivog razvoja.

([27]) Mišljenje Europskog gospodarskog i socijalnog odbora „Osnaživanje mladih radi postizanja održivog razvoja putem obrazovanja" (SL C 100, 16.3.2023., str. 38.).

([28]) *EU's views on the 2024 work plan for the NCQG on climate finance* (Stajališta EU-a o planu rada za 2024. za novi zajednički kvantificirani cilj za financiranje borbe protiv klimatskih promjena).

7.3. EGSO naglašava potrebu za **strogim mehanizmima praćenja** radi osiguravanja transparentnosti i usklađenosti s klimatskim ciljevima. Moguće je da bez strogog praćenja provedbe ti mehanizmi neće osigurati dovoljno preuzimanje odgovornosti.

Struktura novog zajedničkog kvantificiranog cilja

7.4. EGSO podržava **desetogodišnji** operativni okvir (od 2025. do 2034. ili od 2026. do 2035.), usklađen s ciljevima nulte neto stope emisija do 2050., kako bi se dionicima osigurala jasnoća. Međutim, radi hitnog djelovanja mogle bi biti potrebne neposrednije i kratkoročnije ključne etape.

7.5. EGSO stoga predlaže da se svakih pet godina provede pregled stanja koji bi se na odgovarajući način koordinirao s **nacionalno utvrđenim doprinosima** kako bi se procijenio napredak i prilagodilo potrebama i prioritetima koji se mijenjaju.

7.6. EGSO naglašava važnost uključivanja ciljnih vrijednosti i **tematskih podciljeva** u okvir novog zajedničkog kvantificiranog cilja radi uspostave jasnih referentnih vrijednosti u dodjeljivanju i korištenju financijskih sredstava za borbu protiv klimatskih promjena. Moguće je da će čak i uz to biti nužno insistirati na još **konkretnijim i ambicioznijim ciljnim vrijednostima**, naročito kad je riječ o prilagodbi i ublažavanju.

7.7. Okvir novog zajedničkog kvantificiranog cilja mogao bi uključivati podciljeve za tematska područja, primatelje, kanale, sektore, povećanje otpornosti na klimatske promjene, smanjenje emisija stakleničkih plinova, jačanje kapaciteta za pristup financijskim sredstvima, smanjenje subvencija za fosilna goriva i **usklađivanje financijskih tokova** s niskim emisijama stakleničkih plinova i razvojem otpornim na klimatske promjene. ([29])

Kvantifikacija novog zajedničkog kvantificiranog cilja

7.8. EGSO predlaže da se u taj cilj uključe **koncept pravedne ravnoteže gospodarske moći i načelo „onečišćivač plaća"** ([30]) kako bi se proporcionalno uračunale obveze i doprinosi razvijenih zemalja. Radi osiguravanja adekvatnog financiranja borbe protiv klimatskih promjena moglo bi biti nužno odrediti veće udjele ili veće apsolutne iznose, pri čemu treba paziti na ravnotežu kako bi se izbjeglo prekomjerno financijsko opterećenje.

7.9. Odbor preporučuje da se pri određivanju ukupnog iznosa financijskih sredstava za borbu protiv klimatskih promjena na temelju **nacionalnih izvješća** podnesenih UNFCCC-u uzimaju u obzir potrebe i prioriteti zemalja u razvoju.

7.10. EGSO naglašava potrebu da se pri izračunu ukupnog iznosa, što uključuje bespovratna sredstva, povlaštene zajmove, programe otpisa duga i privatna ulaganja (uključujući i filantropsko djelovanje), u obzir uzme **širok spektar doprinositelja i instrumenata** kako bi se mobilizirala dodatna sredstva, a učinak maksimalno povećao. EGSO se istodobno zalaže za stavljanje bespovratnih sredstava u središte financiranja borbe protiv klimatskih promjena kako bi se spriječilo daljnje zaduživanje ranjivih zemalja i preporučuje korištenje programa otpisa duga (npr. putem obveznica povezanih s ciljevima održivog razvoja ([31])), jamstava za smanjenje valutnog rizika, privatnih ulaganja itd.

Očekivani rezultati u pogledu novog zajedničkog kvantificiranog cilja

7.11. Glede podneska EU-a, EGSO preporučuje da se u pregovorima o novom zajedničkom kvantificiranom cilju nastoji 1) povećati svrsishodnost financiranja borbe protiv klimatskih promjena i fokus na bioraznolikost; 2) povećati učinak tog financiranja osiguravanjem da ono bude a) jednostavnije, djelotvornije i pristupačnije, b) manje birokratsko i c) rodno osjetljivije; i 3) omogućiti njegovo preciznije usmjeravanje na najranjivije zemlje i zajednice. Radi osiguravanja postizanja tih rezultata Odbor poziva na konkretnije mjere i obvezujuće obveze.

([29]) Kako je utvrđeno u članku 2. stavku 1. točki (c) Pariškog sporazuma.

([30]) Mišljenje Europskog gospodarskog i socijalnog odbora o Prijedlogu direktive Europskog parlamenta i Vijeća o izmjeni Direktive 2008/98/EZ o otpadu (COM(2023) 420 final – 2023/0234 (COD)) (SL C, C/2024/888, 6.2.2024., ELI: https://eur-lex.europa.eu/eli/C/2024/888/oj?locale=hr).

([31]) Vidjeti točke o otpisu duga (3.7. – 3.10.).

7.12. U duhu koncepta pravedne tranzicije svi tokovi financiranja borbe protiv klimatskih promjena trebali bi se usmjeravati u skladu s Pariškim sporazumom, pri čemu se mora naglašavati usklađenost kako sa sigurnim i pravednim ograničenjima planeta Zemlje tako i sa širim društvenim i gospodarskim ciljevima, u čijem su središtu ciljevi održivog razvoja.

Bruxelles, 19. rujna 2024.

Predsjednik
Europskog gospodarskog i socijalnog odbora
Oliver RÖPKE